

בין מידות לסנטימטרים לחשוף את החוץ או את הפנים

עבור הנערה הדתית הממוצעת, ויש להניח שגם עבור הנער הממוצע, המושג 'צניעות' נכרך באופן אינהרנטי עם מידות אורך מתמטיות ומספר סנטימטרים מדוד. על אף החינוך החוזר ונשנה, בכל המוסדות הדתיים היסודיים והעל יסודיים, להבנה מעמיקה יותר של משמעות הצניעות, אין יכולת של ממש - ואף רצון - לטשטש את העובדה שבסופו של יום זו שתלך עם חולצה בעלת שרוולים העוברים את המרפק וחצאית היורדת מתחת לברכיים תיחשב לצנועה יותר, ולהיפך.

הסיבה בגללה קשה לנו 'להודות' בקשיחות הזאת של ההלכה היא שאנו אוהבים לצייר לעצמנו את היהדות כשיטה נוצרית, שמדגישה את המהות והכוונה שמאחורי המעשים על חשבונם של... המעשים. באמת, אם מישהי היא צנועה כלפי פנים, אישה ענוותנית המסתפקת במועט, מדוע שנשפט? אותה רק על לבושה החיצוני החשוף? כך, אנחנו מעדיפים להתייחס אל הגדרים המדויקים עליהם דיברו חז"ל כפרט שולי בסוגיה, ולעסוק רק בפנימיות הדברים. אלא שזו בדיוק הנקודה. הפנימיות - היא הנפגעת העיקרית מכך שמבקשים להתעסק רק בה. ועל כך בדיוק ננסה לדבר עם התלמידות.

כשאנו יוצרים אווירה המתעלמת מיישום מעשי של עקרונות רעיוניים, נמצא את עצמנו גולשים במהירות במורד המוביל היישר אל עולם 'מוסר הנביאים', זה שמהמקורות היהודיים שואב השראה ותו לא. החילונית החלוץ הקלאסי, זה שזנח את קיום המצוות, לא זנח את הרעיונות העומדים מאחוריהן. אלא שבדיוק מסיבה זו נזנחו עד מהרה הרעיונות עצמם, שלא היה להם במה להתגדר ולהיאחז.

לדוגמא, אם עניינה של השבת הוא המנוחה הנפשית והעיסוק במה שמעל לחומריות הקרייריסטית היומיומית, מדוע שלא נדליק את האור אם נראה בכך צורך? הרי הדבר רק יסייע לנו לקרוא כתבים עמוקים, לשחק יחד ולאכול בצוותא משפחתית. איננו מוותרים על השבת. להיפך, אנו מוותרים על המגבלות שמונעות מאתנו לקיים למהדרין את הרעיון העמוק שביסוד השבת. בשלב הבא כבר נשאל מדוע לא ניסע לפארק, בשבת? הרי כך נוכל ליהנות יחד ולהביא לידי ביטוי את המטרה לשמה נוסדה! ההמשך כבר ברור. עד מהרה במקום לנוח באמת, נהיה עסוקים בהכנה ליציאה, בנסיעה המתישה, בפקקים, במחשב שגם אותו נפתח כמובן כי למה לא אם זה יכול להוסיף הנאה ועניין, בפלאפון ובכל מה שמונע ממנו לחוות את השבת כפי שהתורה רצתה שנחווה - במנוחת גוף ונפש ובהתעלות רוחנית.

על זו הדרך, נוכל לראות גם את סוגיית הצניעות כמהלכת על אותו גבול דק: מצד אחד, אנו עסוקים כל הזמן בהדגשת הערכים העומדים בבסיס הציוויים בנושא. מצד שני, אנחנו מסרבים לוותר בשמם על אותם הציוויים. דיכוטומיה זו יוצרת מתח. אם העיקר הוא הפנימיות המידותית והצניעות הנפשית - מה לעזאזל רוצים מהסנטימטר החסר בשרוול שלי?!

כאן אנחנו בדרך כלל נתקעים, ונאלמים. התחושה שתהיה לנו, קרוב לוודאי, היא שגזרה היא ואין לנו רשות להרהר אחריה. כך חז"ל קבעו. לנו נשאר רק לקיים.

ביחידה ננסה לפתור את המתח הזה, בשתי רמות שונות.

ברמה הבסיסית, נציג את דקדוקי ההלכות ככאלה הבאים לעגן את מושג הצניעות בעולם הזה האופרטיבי, ולמנוע ממנו להיות נחלתו של העולם המושגי בלבד, קרי: אם באמת נפסיק למדוד באופן מדויק את אורך הבגדים, יש להניח שבשלב הראשון שום דבר משמעותי לא יתחדש. אולי נלך עם חולצות בעלות שרוול קצר קצת יותר, או בגד טיפה יותר צמוד. לא מעבר לכך. הרי הנורמה הנפשית שלנו על פיה אנחנו תופסים את הסטנדרט הצניעותי עוצבה על ידי אותם הלכות שקיימנו באדיקות עד כה. ממילא, אם עד לרגע זה שרוול שמגיע למרפק היה הגבול שמבדיל בין צנועה לשאינה כזו, ברור שלא נוכל ברגע אחד לראות בגופיה בגד צנוע. לכל היותר נעשה שימוש גם בחולצות שרווליהן מגיעים כמעט עד המרפק. העיקר הצניעות הפנימית, כך נאמר. לאחר תקופה מסוימת, כשנתרגל לסטנדרט החדש, הוא יקוצץ בשנית, בסנטימטר או שניים נוספים. סביר להניח שיהיה לזה סוף, ובסופו של תהליך לא באמת נוותר על חולצה או שנתחיל ללכת עם גופיות ברחוב, אולם גדר הצניעות שלנו יתרופפו באופן קיצוני, לעיתים עד כדי כך שנתקשה בכנות להבין מה רע בשרוול כמעט בלתי נראה, במחשוף עמוק או בחצאית מיני, ואיך פעם חשבנו אחרת, אם בכלל. לאור זאת, ההתעקשות על הסנטימטר היא בבחינת גדר - אין לה משמעות כשלעצמה, אלא כמקדימה תרופה למכה. באמת, אם מישהי תלך בלבוש שקרוב למידות אותן הורו חז"ל, לא נחשוב אותה בהכרח לשאינה צנועה. ברם, בהחלט נוכל לומר שקיים חשש, גם אם מסוים, לעתיד הצניעות שלה.

ברמה השנייה, נביט בפן העמוק יותר של ההלכות העוסקות בצניעות, ככאלה שמטרתן לחשוף - את הפנימיות. ההבנה הפסיכולוגית התשתיתית ביותר שחז"ל לימדו אותנו בנושא זה היא שככל שאנו עדים לגוף חשוף יותר, כך נתקשה להתרכז בפנימיותו ואישיותו של האדם החושף. הדבר נכון גם בין בני אותו המין, ועל אחת כמה וכמה בין מינים שונים. נוכל לנסח זאת גם כך: האדם נידון לחשוף, את פנימיותו - או את חיצוניותו. במידה שיחשוף את גופו כך יוותר על גילוי פנימיותו, ולהיפך. אשה חשופה מידי לא תזכה בתשומת לב; הגוף שלה יזכה בתשומת לב. אשה שאינה חשופה, ייתכן ולא תמשוך מבטים ברחוב, בהחלט. אבל כשידברו איתה, כשיפנו אליה, יוכלו ביתר קלות לפנות אל האישיות שלה בלי לראות בה כל העת אובייקט מיני. מובן שבחיי הנישואין מכוונים חז"ל לאיחוד של השניים, בקונסטלציה מיוחדת של פרישה ואיחוד מתזוריים, שיאפשרו לכל אחד מן הצדדים להיחשף בלא לבוא על חשבון השני.

עניינה של הנקודה, למעשה, הוא הגישה הפוזיטיבית, הרואה את נושא הצניעות כמאפשר ולא כמגביל. מטרתנו להציג לבנות את הלכות הצניעות כקפדניות דווקא בגלל הרצון של חז"ל לאפשר הוצאה לאור שלמה של פנימיותן שלהן, מתוך הבנה שחשיפת יתר של חיצוניותן תקשה על הזולת - הגברי והנשי גם יחד - לראות בהן אישיות ולא בשר. נערה שמבקשת למשוך תשומת לב בלבושה החשוף לא מבחינה שאם יש דבר אותו היא לא משיגה במעשה הזה, הוא... תשומת לב. גופה יקבל לא מעט ממנה, לאישיותה לא יישאר דבר.

חז"ל, על פי הקו החינוכי שאנו נוקטים פה, מעוניינים לייצר מרחב בו בני האדם רואים אחד בשני, אחת בשנייה, וזה בוז - לא אומצת ערף, עור ועצמות כי אם נפש ואישיות.

